

Hraniční pásmo a jeho dopady na život obyvatel a proměnu kulturní krajiny v českém pohraničí

David Kovařík

Hraniční pásma v období první Československé republiky

CELNÍ POHRANIČNÍ PÁSMA podle vyhlášky MF č. 67/1929 Sb.
a POHRANIČNÍ PÁSMA podle vládního nařízení č. 155/1936 Sb.

Hraniční pásmo v padesátých letech

Zřízeno výnosem ministerstva vnitra 1. 4. 1950 v rámci opatření k ostraze a zajištění „západní“ hranice a lepší kontroly zdejších pohraničních území

Postihlo přes 300 obcí ve 26 okresech sousedících s Rakouskem, Spolkovou republikou Německo a částečně NDR

Obyvatelé žijící v hraničním pásmu museli mít povolení pro trvalý pobyt, návštěvníci zvláštní povolení pro přechodný pobyt

Část obyvatel byla z hraničního pásma vystěhována v rámci vysídlení tzv. „státně nespolehlivého obyvatelstva“ z pohraničí

Zakázané pásmo

Vzniklo rozdělením stávajícího hraničního pásma na dva úseky; zakázané pásmo představovalo užší pás podél státní hranice v délce 1 - 2 km od hraniční čáry

Bylo zřízeno výnosem ministra národní bezpečnosti v roce 1951 v rámci tzv. Ustanovení o pohraničním území

Postihlo kolem 130 vesnic (obcí a osad) a další stovky samot

V letech 1951 - 1952 se odtud muselo vystěhovat veškeré civilní obyvatelstvo (přibližně 1600 osob)

Demoliční akce v pohraničí

S demolicemi neosídlených objektů v pohraničí se začalo již v prvních poválečných letech, zpočátku se bouraly pouze jednotlivé budovy a zařízení, které se nacházely v poškozeném nebo zanedbaném stavu

Od roku 1953 docházelo k plošným demolicím celých vesnic, a to v zakázaném pásmu, kde bylo zbořeno kolem 130 vesnic a 2800 sídelních jednotek

Největší demoliční vlna proběhla v letech 1959 - 1960, kdy se zbourala většina prázdných domů po vysídlených německých obyvatelích

Celkem bylo českém v pohraničí v 50. letech 20. století zbořeno kolem 40 000 budov a zařízení, a to včetně řady kostelů a mnoha dalších objektů významné kulturní a historické hodnoty

Přiblížení tematiky studentům středních škol:

Projekt „dokumentace zaniklé vesnice“

Vytipování zaniklé vesnice v bývalém hraničním pásmu a její lokalizace pomocí dobových map

Teoretická příprava:

Přednášky odborníků z oborů historie, etnologie, sociologie atd. na téma pohraničí

Výzkum v archivech, rozhovory s pamětníky

Návštěva postižené lokality a terénní výzkum:

Archeologický výzkum: objevování pozůstatků zaniklé vesnice

Přírodovědecký výzkum: zkoumání živočichů a rostlin ve sledované lokalitě

Dokumentace současného stavu: fotografie, kresba, popis lokality

Podobné výzkumy již prováděli např. studenti GVN v Jindřichově Hradci v zaniklých vesnicích Mnich a Nové Mlýny v okolí Nové Bystřice